

2011-11-05

STRATEGIRAPPORT FÖR UTVECKLINGSSAMARBETET MED VÄSTBANKEN OCH GAZA, SEPTEMBER 2010 – AUGUSTI 2011

SAMMANFATTNING

Arbetet med att implementera samarbetsstrategin visar varierande resultat. Vad gäller det övergripande målet att främja fredsbyggande och fredsprocessen kan konstateras att även om goda resultat uppnåtts på insatsnivå så har fredsprocessen avstannat. Vad gäller det andra övergripande målet om att främja ett demokratiskt palestinskt statsbyggande kan å andra sidan konstateras att tydliga framsteg gjorts vilket även bekräftas av Världsbanken och IMF samt AHLC. De svenska insatserna har bidragit till detta. En svaghet i statsbyggandet är ett starkt biståndsberoende. Därtill finns tydliga tecken på en negativ utveckling avseende mänskliga rättigheter vilket bör uppmärksammas i kontakter med PA samt MR-aktörer. Genomförandet av biståndsprojekt fördras avsevärt av de restriktioner som ockupationen samt den intrapalestinska konflikten innebär. En hållbar utveckling vad gäller statsbyggande, MR samt ekonomisk utveckling är inte möjlig så länge ockupationen består. En politisk lösning är nödvändig men biståndet kan bidra till att skapa förutsättningar för en lösning i linje med EU:s position. Ett geografiskt perspektiv på insatserna är därför nödvändigt. En två-statslösning måste omfatta område C¹, Gaza, Östra Jerusalem och de områden som ligger utmed den israeliska separationsbarriären. Detta bör reflekteras i biståndet. För att minska biståndsberoendet krävs en dynamisk privat sektor liksom budgetdisciplin, effektiv skatteuppbäring samt en effektiv offentlig sektor. Hur dessa sektorer ska kunna stödjas bör närmare analyseras. Erfarenheterna visar att konfliktkänslighet i alla delar av verksamheterna är av ytterst central betydelse utifrån ett s.k. 'do no harm' perspektiv. Erfarenheterna visar också att strategins specifika mål för fredsportföljen bör ses över för att inte sätta för höga mål och samtidigt fokusera på vad som är möjligt att göra givet den stagnerade fredsprocessen och utifrån biståndseffektivitet. Sidas bedömningsunderlag som lämnades till regeringen i maj föreslår Sida ett ökat fokus på de delar av det palestinska området som helt kontrolleras av Israel.

1. INLEDNING

Utvecklingsarbetet styrs av strategin för Västbanken och Gaza juli 2008 – december 2011. De övergripande målen för det svenska utvecklingsarbetet med Västbanken och Gaza är att främja fredsbyggande och fredsprocessen samt att främja ett demokratiskt palestinskt statsbyggande. Samarbetet har under den aktuella strategiperioden varit inriktat på följande områden: Fredsprocessen och fredsbyggande; demokratiskt statsbyggande; infrastruktur och samhällsbyggnad samt privatsektorutveckling och utveckling av internationell handel. Dessutom ges generell budgetstöd för fattigdomsbekämpning i enlighet landets strategi för fattigdomsminskning.

2. EKONOMISKT UTFALL

Allokeringen för Västbanken och Gaza för 2011 uppgår till 200 MSEK. Till och med den 31 augusti 2011 har totalt 123 MSEK utbetalats. Detta motsvarar 61,6% av anslaget för 2011. Bemyndiganderam för 2012 är 320 MSEK, varav 80 MSEK är in-tecknade.

	Allokering 2011(MSEK)	Utbetalda medel jan-aug (MSEK)	Prognos jan-dec (MSEK)
Främja fredsprocessen och fredsbyggande		6,8	15,6
Främja ett demokratiskt statsbyggande		87,9	109,9
Privatsektorutveckling och utveckling av internationell handel ¹			
Infrastruktur och samhällsbyggnad		27,7	74,5
Civila samhället ²			

Utbetaltingarna 2011 går enligt plan och enheten bedömer att delegerade medel, 200 MSEK för för innevarande år kommer att nyttjas fullt ut.

3. RESULTAT

3.1 Sektor/Verksamhetsområde 1: Främja fredsprocessen och fredsbyggande

Antal avtalade insatser: 6

¹ Notera att insatsen PIBF är klassad som en fredsinsats i kombination med PSD samt att de övriga insatserna under PSD fasats nya insatser planeras under 2012 i samband med ny PSD- och samarbetsstrategi.

Under perioden januari - augusti 2011 har 1 insats slutförts och inga nya avtal om insatser har undertecknats.

3.1.1 Resultat på insatsnivå

Insats 1: Palestine Internationell Business Forum (PIBF)

Insatsens huvudsakliga mål: Privata sektorns ansträngningar medför uthållig ekonomisk tillväxt vilket utgör grunden för politisk och social stabilitet i Mellanöstern.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills(MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
25,2	200801-201112	23,5	NIR	Projekt	100

Resultat:

PIBF har genomfört och/eller bidragit till:

- 200 "business to business" möten och 3 årliga konferenser med 300 deltagare, 11 seminarier och "workshops" har hållits.
- Palestine Monetary Agency's utveckling av standards inom finanssektorn i syfte att stimulera investeringar av aktörer i elektroniska banktjänster.
- Utveckling inom turistnäringen bl a genom att PIBF har gett stöd till ett pilotprogram för "spiritual tours" till Palestina samt en av PIBF genomförd utbildning för Arab Hotel Association.
- PIBF har faciliterat ett program "cup of milk" för skolmjölk vilket innebär att den palestinska myndigheten har förbundit sig att förse 600.000 barn med en daglig ranson mjölk. Den lokala mejerinäringen förväntas utvecklas tack vare detta program.
- Lansering av det palestinsk-israeliska initiativet Jerusalem Arbitration Centre som ska underlätta effektiv medling av kommersiella tvister.

Goda resultat har uppnåtts på aktivitetsnivå. Den starka tillväxten är dock främst relaterad till biståndsflöden även om den privata sektorn uppvisat en tydlig tillväxt både avseende sysselstning och antal företag. Turismen ökar kraftigt. PIBF är även ett unikt dialogforum mellan palestinier och israeler. Samarbetet är inte utan konflikter och uppfattas av vissa aktörer som kontorversiellt. Åtgärder har annonserats av PIBF att lösa upp dessa knutar. En risk för stödet är att ingen konfliktanalys görs av verksamheten vilket gör att det riskerar att stödet inte blir tillräckligt konfliktkänsligt. Stödet till Palestine Internationell Business Forum via Näringslivets

Internationella Råd är förlängt till 30 oktober 2011 i syfte att ge samarbetspartnern utrymme att utveckla riktlinjer och kapacitet för verksamheten på längre sikt, inte minst vad avser konfliktkänslighet och konfliktanalys, vilket också lyftes fram i den senaste utvärderingen som en svaghet och brist i programmet.

Insats 2: Stöd till NAD/NSU Negotiations Affairs Department/Negotiations Support Unit

Insatsens huvudsakliga mål: Att stärka den palestinska förhandlingsenhetens kapacitet att förbereda och genomföra fredsförhandlingar med Israel för att uppnå en tvåstatslösning.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
5	201004 – 201106	SEK 4,526,955	NAD genom DfiD	Projekt	23

Resultat:

- Under perioden har NAD/NSU utarbetat strategi- och positionspapper till det palestinska ledarskapet för en fortsatt process och alternativ till fredsförhandlingar för det fall de inte kommer att återupptas.
- NAD/NSU har ökat sin aktivitet mot allmänheten och gjort faktablad och pressreleaser på arabiska och engelska, samt lett ett flertal fältbesök och genomfört presentationer för en palestinsk och internationell publik.
- Det palestinska ägarskapet i projektet har stärkts under perioden, efter att administrationen övergått från en brittisk konsultfirma till den palestinska förhandlingsenheten, NAD.

Sidas bedömning är att projektet har uppfyllt sina mål för perioden även om fredsförhandlingarna står stilla. NAD har också hörsammat behovet av att öka kommunikationen visavi den palestinska befolkningen. En svaghet i stödet har också varit kvinnors deltagande, något som ses över i kommande stöd. Riskerna för projektet är alltså det svåra politiska läget, men också ett svagt ägarskap inom NAD. Ambitionen har därför varit att få en större grad av palestinsk förankring i projektet, för att kunna behålla lokal palestinsk kompetens inom palestinsk statsförvaltning. I dagsläget finansieras detta stöd helt av fem olika givarländer. Möjligheterna för ett på sikt större palestinskt finansieringsansvar bör tillsammans med övriga givare diskuteras.

Insats 3: Civilsamhällsdialog på Västbanken och i Gaza 2009 – 2010

Insatsens huvudsakliga mål: Att etablera en intern dialog om utmaningarna mellan de olika politiska grupperingarna och att dialogkonceptet stöds av en bred grupp i det palestinska samhället

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills(MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
5	200903 – 201106	5	Olof Palmes Internationella Center	Projekt	100

Resultat:

- Slutrapporten³ samt utvärderingen av projektet⁴ visar att tack vare projektet har ett nätverk etablerats av drygt 40 organisationer i Gaza och mer än 55 organisationer på Västbanken, många av dem på gräsrotsnivå som representerar fattiga människor. Nätverket inkluderar många olika politiska fraktioner inklusive de stora partierna Fatah och i viss mån Hamas⁵.
- Drygt 7000 personer på Västbanken och mer än 6000 personer i Gaza har deltagit i dialogaktiviteterna. Över hälften är kvinnor.
- Utvärderingarna efter dialogseminarierna visar att deltagarna i stor utsträckning har blivit stärkta tron på vikten av dialog och samexistens.

Sidas bedömning är att givet den svåra kontexten, med den djupa klyftan mellan Fatah och Hamas, har projektets mål delvis varit svåra att nå och särskilt delmålet att nå fram till ett gemensamt förslag på agenda för försoning mellan de olika politiska partierna. Möjligen har projektet pågått under för kort tid, två år, men det är också tydligt att projektet har satt upp för ambitiösa mål i en miljö där små gräsrotsorganisationer arbetar under förtryck, hot och ständig risk att stängas ned. Projektet har dock lyckats väl med att få gräsrotsorganisationer att mötas - ett resultat i sig - och samtidigt inkludera kvinnors och unga människors deltagande i dialogen för försoning. Ett framtida dialogprojekt bör betona vikten av att stärka och stödja små organisationer som arbetar med dialog, fred och försoning i Västbanken och Gaza. Förutom den svåra miljön är en risk också att organisationerna är för svaga i sin struktur. För att hantera risken bör Sida i framtida projekt arbeta i nära dialog med utförandeorganisationen för att stärka gräsrotsorganisationerna.

3.1.2 Bedömning av strategins sektormål/mål för verksamhetsområdet: Främja fredsprocessen och fredsbyggande

Sektormål/mål för verksamhetsområde: En förstärkt palestinsk förhandlingskapacitet; stärkta freds- och försoningsprocesser baserade på folkrätten; ökat förtroende och samarbetstillfällen mellan israeler och palestinier och ökat deltagande bland kvinnor i fredsprocessen.

Den negativa utvecklingen med en stagnerad fredsprocess har varit en avgörande faktor för de begränsade resultaten inom sektorn. Ett försoningsavtal har visserligen tecknats mellan Fatah och Hamas, men det är inte sannolikt att det svenska stödet har bidragit eftersom avtalet till stor del var ett resultat av den regionala utvecklingen i Mellanöstern. Men organisationerna som arbetar med dialog och försoning arbetar alltjämt under mycket svåra omständigheter. Det blir tydligt bland annat i stödet via Olof Palmes internationella center⁶. Strategimålet ökat förtroende och samarbete mellan israeler och palestinier hindras till stor del av de israeliska restriktionerna för rörlighet. Målet ökat deltagande och inflytande för kvinnor i fredsprocessen hindras inte bara av den avstannade fredsprocessen, men också av kvinnors försämrade situation vad gäller deras rättigheter⁷. Detta påverkar starkt kvinnors möjligheter att påverka fredsprocessen. Sidas bedömning är att de fredsbyggande insatserna har bidragit till kapacitetsutveckling och att olika grupper har kunnat mötas, men att dessa insatser inte kunnat påverka gällande sektormål inom strategin. Risker är att för högt uppsatta sektormål gör att resultat blir svåra att uppnå, och relevansen av portföljen måste ses över i en kommande strategiperiod⁸, i Sidas bedömningsunderlag till regeringen förordas ett mer integrerat arbetssätt inom ramen för fredsinsatser inom utvecklingssamarbetet.

3.2 Sektor/Verksamhetsområde 2: Främja ett demokratiskt palestinskt statsbyggande

Antal avtalade insatser: 9 Under perioden januari - augusti 2011 har 1 insats slutförts och 1 nytt avtal om insats har undertecknats.

3.2.1 Resultat på insatsnivå

Insats 1: Stöd till Palestinian Medical Relief Services (PMRS) och Gaza Community Mental Health Program (GCMHP) genom Palestinagrupperna

Insatsens huvudsakliga mål: att ge stöd till PMRS för primärvårds- och GCMHP s mentalvårdstjänster på Västbanken och i Gaza för att genom GCMHP bidra till att arbeta med en icke-vålds miljö för barn, främja mänskliga rättigheter, minska våldet mot kvinnor och bli ett kunskapsbaserat centrum. Att för PMRS säkerställa tillgång för primärvårdstjänster för alla palestinier till en låg kostnad oavsett socioekonomisk bakgrund, ålder, kön, ras eller religion.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills(MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
79,1	200801-201112	69,8	Palestinagrupperna	Projekt	100 ⁹

Resultat:

- GCMHP lyckades fortsatt integrera mental hälsa som del av skolsystemet genom daghem och skolor. Daghemspersonal rapporterar om att de har fått ökad kunskap och kan arbeta bättre med barn med psykosociala problem.
- Medlingsprogrammet för skolor utökades till ytterligare skolor och våldet i skolorna gick ned med över 50 procent som ett resultat av projektet.
- GCMHP har fortsatt arbetet med handledning och behandling av barn med psykosociala problem och resultaten visar att 71 procent av barnen mår betydligt bättre efter behandling.
- PMRS har fortsatt arbeta med att ge primärhälsovård över hela Västbanken, Gaza och i Jerusalem med extra fokus på marginaliserade och isolerade grupper, särskilt utsatta på grund av muren och av bosättare¹⁰.

Organisationerna har i hög grad genomfört de planerade aktiviteterna, och svarar mot målen. Men dialogen och samordningen med berörda departement kan fortfarande bli bättre. GCMHP och PMRS bör i större utsträckning fokusera på sin roll med att överföra kunskap och mobilisera engagemang. Situationen i Gaza har ställt särskilda utmaningar på GCMHP med ett ökande behov av deras tjänster. Men rörligheten för personal och internationella experter är begränsad, vilket är en risk för projektet, i vissa fall har de inte ens kunnat komma in i Gaza. För att höja effektiviteten gjorde Sida 2010 en översyn¹¹ av stödet till PMRS och GCMHP och har beslutat att stödja PMRS och GCMHP direkt istället för genom Palestinagrupperna.

Insats 2: Supporting the Rule of Law and Access to Justice for the Palestinian People

Insatsens huvudsakliga mål: att öka kapaciteten inom de palestinska rättsinstitutionerna, att öka tillgången till rättvisa på gräsrotsnivå (inkl. i Gaza); och att förbättra den rättsliga situationen för kvinnor och ungdomar

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
48 MSK	200906-201305	22,5 MSEK	UNDP/PAPP	Program	35%

Resultat:

- UNDP har bidragit till arbetet med att ta fram en ny palestinsk brottsbalk (Penal Code) genom en transparent och inklusiv process
- UNDP har stött processen med att ta fram en nationell strategi och en förslag till en lag för rättshjälp.
- Som stöd till rättshjälp i Gaza har hittills 13 Legal Aid Clinics öppnats i samarbete mellan UNDP, al-Azhar-universitetet och sex organisationer¹².
- I samarbete med organisationen Palestinian Center for Democracy and Conflict Resolution har 36 kvinnliga fångar i Gaza fått rättshjälp och psyko-socialt stöd.
- Informationsstationer för rättshjälp (Court Information Points) har inrättats i fem palestinska domstolar på Västbanken.
- En översyn av palestinsk lagstiftning utifrån ett genderperspektiv har genomförts med rekommendationer till den palestinska myndigheten.

Sidas bedömning är att insatsen som helhet är på rätt spår och svarar mot uppsatta mål. Efter en sen start är implementeringstakten hög, även om utbetalningsnivån hittills ligger på drygt hälften av planerat. Den osäkra politiska situationen i de palestinska områdena, den fortsatta delningen mellan Västbanken och Gaza, avsaknaden av ett fungerande parlament som kan stifta lagar, samt det faktum att varken lokala eller nationella val har kunnat hållas eller förutses göra det i närtid, innebär dock stora utmaningar och risker för allt reform- och utvecklingsarbete inom den palestinska myndigheten. Detta påverkar i hög grad programmet och utgör en risk eftersom implementeringen är beroende av att den politiska viljan till förändring består och att de centrala institutionerna inom sektorn fortsätter att samarbeta. Det här är viktiga dialogfrågor inom programmet och som kräver Sidas fortsatta engagemang.

Insats 3: Joint Human Rights/Good Governance Secretariat in the oPt (MR-sekretariatet)

Insatsens huvudsakliga mål: att enligt tydliga kriterier och med hög grad av transparens distribuera givarmedel till israeliska och palestinska NGO:er som arbetar med mänskliga rättigheter och god samhällsstyrning i de ockuperade palestinska territorierna. Att stödja gemensamma intiativ för

kapacitetsuppbyggnad och att facilitera och stärka policydialog mellan civila samhället och givarna.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
31,5 MSEK	201005-201312	14 MSEK	NDC (NGO Development Center)	Program	25,9%

Resultat:

- De israeliska MR-organisationerna B'Tselem och ACRI lanserade i januari "West Bank Human Rights Defenders Project" som är ett system för att rapportera incidenter av övergrepp mot MR-försvarare i samband med bl.a. demonstrationer samt att koordinera med MR-advokater som kan bistå med omedelbar hjälp. Detta system har redan gett effekt på marken.
- Tack vare påverkansarbete av palestinska organisationer i MR-sekretariatet, bland dem WCLAC och al-Haq, undertecknade president Abbas i maj 2011 ett dekret med innebörden att artikel 340 i den jordanska brottsbalken (som ännu gäller på Västbanken) annulleras. Artikelns stipulerar att män ska ges straffrihet om de dödat en kvinnlig släkting med hänvisning till "familjens heder".
- Tack vare bland andra den israeliska organisationen ACRI, fattade den israeliska riksåklagaren beslut i januari i år om att ändra den militära lagstiftningen så att tiden som palestinier från oPt kan hållas arresterade utan förhandling i domstol förkortas.¹³

MR-sekretariatets första mål, att distribuera givarnas medel till palestinska och israeliska NGOs som arbetar i oPt, har i stort sett genomförts som planerat och här är insatsen på rätt spår. Diskussioner förs kontinuerligt i givargruppen om hur kriterier och procedurer kan förtydligas och förbättras. Det minskade utrymmet för civila samhällets organisationer och särskilt för MR-organisationer är dock en fortsatt risk. Många av de organisationer som får stöd är dock etablerade sedan länge och har visat prov på flexibilitet och genomförande trots svåra omständigheter. Arbetet med att stödja intiativ för kapacitetsuppbyggnad och att facilitera och stärka policydialog mellan civila samhället och givarna, har däremot gått långsamt. Det beror främst på bristande kapacitet hos NDC, som administrerar sekretariatet, men också på att det i givargruppen har funnits olika uppfattning om hur en policydialog bör genomföras och vad den ska handla om. En utvärdering av NDC som ska ligga som underlag för en förbättring av stödet är planerad till hösten 2011.

3.2.2 Bedömning av strategins sektormål/mål för verksamhetsområde för: Främja demokratiskt palestinskt statsbyggande

Sektormål/mål för verksamhetsområde: ett väl fungerande palestinskt rättsväsende; ökad respekt för de mänskliga rättigheterna; och en effektiv och demokratisk förvaltning på lokal och central nivå. Institutionella reformer pågår och samarbetet mellan justitieministeriet och de centrala rättsinstitutionerna har avsevärt förbättrats. Men betydande utmaningar och risker kvarstår, bland dem problemen med bristande kapacitet hos samtliga institutioner inklusive polis och rättsväsende, samt det faktum att det palestinska parlamentet (PLC) inte sammanträder och alltså inte utövar översyn över systemet. Den fortsatta splittringen mellan den PA-kontrollerade Västbanken och den Hamas-styrda Gazaremsan innebär att de framsteg som görs i sektorn endast gäller Västbanken och att skillnaderna både vad gäller kapacitet och system kontinuerligt ökar, något som i sig utgör ett allvarligt hinder för hållbart statsbyggande. MR-situationen är alltfjämt svår, inte minst beträffande yttrande- och mötesfrihet.

Sidas bedömning är att de svenska insatserna har bidragit till att tydliga framsteg har gjorts inom den palestinska rättssektorn. Arbetet genom organisationer för ökad respekt för mänskliga rättigheter har dock svårare att nå sektormålen. Stödet har dock varit betydelsefullt för dokumentation av MR-övergrepp, påverkansarbete och utbildning. Det gäller inte minst stödet via svenska organisationer för att främja kvinnors rättigheter, funktionshindrades rättigheter och rätten till hälsa. Svenskt stöd har bidragit till palestinska myndighetens fortsatta ansträngningar att effektivisera sin förvaltning både på lokal och central nivå och då även inom området infrastruktur och samhällsbyggnad. Sidas bedömning är att sektorportföljen är relevant i förhållande till strategimålen och till vad andra givare gör i sektorn. En överhängande risk är dock den oförutsägbara politiska utvecklingen som kräver ständig och nära uppföljning av insatserna.

3.3 Sektor/Verksamhetsområde 3: Privatsektorutveckling och utveckling av internationell handel

Antal avtalade insatser: 1

3.3.1 Resultat på insatsnivå¹⁴

Två insatser, handelskammarfederationen och stöd till den privata sektorns dialogforum, avslutades under 2010. Den tredje insatsen, stödet till Palestinian Israeli Business Forum presenteras under det fredsbyggande målet eftersom den relaterar mot strategins båda specifika mål dvs fredsbyggande och statsbyggande.

3.3.2 Bedömning av strategins sektormål/mål för verksamhetsområde för Privatesektorutveckling och utveckling av internationell handel

Sektormål/mål för verksamhetsområde: Bättre förutsättningar för utveckling av det privata näringslivet och ökat palestinskt deltagande i internationell handel

Konflikten resulterar i undanhållande av skatteintäkter, stängning av gränser och därmed en drastisk minskning av arbetskraft till Israel leder till generella negativa effekter på handel och investeringar i de palestinska områdena vilket förstärker påverkan på den ekonomiska utvecklingen i sektorn. Sidas bedömning är att resultaten i förhållande till sektormålet om ökat palestinskt deltagande i internationell handel är högst begränsad. Emellertid är bedömningen också att resultaten möjligen i någon mån har bidragit till utveckling av den privata sektorn. Det grundläggande hindret för en hållbar ekonomisk utveckling är ockupationen vilket måste beaktas vid bedömning av insatser inom sektorn. I avvaktan av en ny svensk samarbetsstrategi analyseras förutsättningar för ett expanderat och sammanhållet stöd inom sektorn, en sådan sektorstrategi håller på att färdigställas.

3.4. Sektor/Verksamhetsområde 3: Infrastruktur, miljö och samhällsbyggnad

Antal avtalade insatser: 11

Under perioden januari - augusti 2011 har nya 3 avtal tecknats, flera insatser är under utfasning (5).

3.4.1 Resultat på insatsnivå

Insats 1: Kommunalt utvecklingsprogram¹⁵

Insatsens huvudsakliga mål: att bidra till bättre kommunal förvaltning med mer insyn, redovisning, finansiella system och kapacitet för att hantera och prioritera behoven hos varje kommun.¹⁶

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills(MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
65,0 ¹⁷	200912-201310	50,0	Municipal Development & Lending Fund Center	PBA / 0	10

Resultat:

- Utveckling av finansiella policies och handlingsplaner i 75 kommuner, strategiska utvecklingsplaner i 41 kommuner och projekt för att effektivisera energianvändning i 4 Kommuner.
- Projektet också bidragit till vissa konkreta resultat som 19 km väg, 100 gatlyktor, tre brunnar, 1600 meter trottoar, 1,5 km avloppsledningar. 4000 kvm park har skapats och en sport- och kulturcenter på 1700 kvm har byggts.
- Projektet har skapat 32.400 arbetsfällan per dag.¹⁸

Programmet når sina uppsatta mål, en halvtidsöversyn är gjord som bedömer resultaten som tillfredsställande.¹⁹ Över 50 procent av investeringarna i underprojekt är genomförda. Översynen understryker dock ett större socialt fokus med jämställdhetsperspektiv i programmet, något som Sverige har varit drivande i.²⁰ De kommunala valen är uppskjutna på obestämd tid vilket kan leda till bristfälliga politiska prioriteringar och därmed suboptimerade projekt.

Insats 2: Kulturarv och skapande av arbetstillfällen

Insatsens huvudsakliga mål: Att skydda och bevara det palestinska kulturarvet och samtidigt skapa arbetstillfällen samt lokal gemenskap.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills (MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
64,5 ²¹	200901-201112	60,298,000	Fyra palestinska kulturarvs organisationer ²²	Specific programme managed by organisation (15)	50

Resultat:

- sedan augusti 2010 har cirka 29,000²³ arbetsdagar genererats genom programmet.
- sedan augusti 2010 har cirka 18 kulturarvsbyggnader av arkitekturhistoriskt värde i de palestinska områden renoverats och därmed också bevarats för eftervärlden, bygganderna har anpassats till allaktivitetshus och för sociala verksamheter såsom kliniker, daghem, förskolor och föreningsverksamhet med inriktning på bl.a. kvinnor.²⁴

- Aktiviteterna har också resulterat i ett ökat samarbete mellan de fyra organisationerna och bidrar i dess helhet till det palestinska statsbyggandet.²⁵

Sidas bedömning är att aktiviteterna relaterar väl till uppsatta insatsmål. Inga avvikelser i det planerade programmet har skett under rapporteringsperioden och utbetalningarna har skett enligt plan. En utvärdering av insatserna, som utförs av oberoende konsulter presenterades i februari 2011.²⁶ Slutsatserna i rapportutkastet är positiva och konsulterna rekommenderar Sida en fortsättning av projektet. Utöver den svåra kontexten är en risk för kulturarvsprogrammet att kulturarvsbyggnader riskerar att rivras innan de hinner renoveras eftersom de ofta står på mark som är av kommersiellt intresse. För att hantera risken koncentrerar organisationerna arbetet på att öka dialog med den palestinska myndigheten och statliga organisationer för att hitta hållbara lösningar som söker förhindra att dessa rivningar får fortsätta. En ytterligare utmaning är att fylla de renoverade byggnaderna med en hållbar verksamhet.

Insats 3: Projekt i norra Gaza avseende akut avloppsrening (NGEST)²⁷

Insatsens huvudsakliga mål: Att tillhandahålla hållbar avloppsrening i norra Gaza, skydda vatten från naturliga källor "vulnerable aquifers" samt minska de omedelbara hälsoriskerna för befolkningen.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills(MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
45	201001-201312	40,0	Palestinian Water Authority, för NGEST genom Världsbanken TF	PBA / 0	10

Resultat²⁸:

- Ett kontrakt för att bygga avloppsreningsverk trädde i kraft den 3 september 2010 och byggandet av reningsverket startade i november 2010.
- En betydande mängd av stenmaterial, stål och cement samt utrustning har tillåtits komma in i Gaza och nu finns omkring två tredjedelar av det material som krävs för att slutföra projektets andra fas på plats.

Resultaten är i linje med uppställda insatsmål även om förstås hälsoeffekterna på lång sikt inte ännu är mätbara, men projektet som helhet är mycket försenat på grund av den politiska situationen och de israeliska restriktionerna på införsel av varor till Gaza. Sidas bedömning är att insatsen följer plan även om en betydande risk är att material till projektet stoppas vid införsel till Gaza.

3.4.2 Bedömning av strategins sektormål/mål för verksamhetsområde för: Infrastruktur och samhällsbyggnad

Sektormål/mål för verksamhetsområde: stärkt kapacitet för samhällsbyggnad och infrastrukturutveckling, där miljö- och klimatfrågor beaktas med särskilt fokus på tillvaratagande av vattenresurser.

Även om det går i långsam takt så följer de svenska insatserna inom infrastruktur och samhällsbyggnad sektormålet och bidrar till palestinsk utveckling. Sammansättningen av portföljen är relevant (dock med fortsatt behov av koncentration av antalet insatser) och framsteg har uppnåtts i ett antal insatser. För att öka fokus på miljö- och klimatfrågor har Sida bland annat intensifierat arbetet inom ramen för stödet till miljösektorn via stöd till den palestinska miljömyndigheten, EQA²⁹. Stödet till kulturarvsorganisationer för restaurering av historiska palestinska miljöer är fortsatt relevant inom samhällsbyggnad samtidigt som det skapar ett betydande antal arbetstillfällen i ett område med mycket hög arbetslöshet. Också framstegen inom Sveriges stöd till investeringar inom vatten och sanitet i Gaza, särskilt NGEST projektet bör lyftas fram, också på grund av svårigheterna och komplexiteten i genomförandet av projektet som påverkas starkt av de israeliska restriktionerna för införsel av material. Följden är förseningar som inte bara orsakar en ökning av kostnaderna, utgör även ett akut problem för folkhälsan i Gaza.

3.5 Direktstöd

Direktstöd till palestinska myndigheten för offentliganställdas löner och pensioner genom EU-mekanismen PEGASE

Insatsens huvudsakliga mål: att ge löneutbetalningar för PA-anställda som arbetar med grundläggande samhällsservice såsom skolor och sjukhus i hela Västbanken och Gaza.

Avtalat belopp (MSEK)	Avtalsperiod	Utbetalade medel hittills(MSEK)	Samarbetspartner	Samarbetsform	Svensk andel av totala stödet (%)
40	201108-201206	40	EU/Palestinska Myndigheten	Program	3,6

Resultat:

- Som en direkt respons på Premiärminister Fayyads brådskande hemställan om ekonomiskt stöd för att hantera en akut kris möjliggjorde stödet en väntad utbetalning av löner och pensioner till mer än 83,000 Palestinska offentligtanställda på Västbanken och Gaza.

Insatsen ligger väl i linje med den svenska strategin för Västbanken och Gaza som identifierar direktstöd som en lämplig biståndsform för att palestinska myndigheten ska kunna möta sina löpande kostnader och täcka dess budgetunderskott. Den är effektiv och konkret och bidrar på ett snabbt sätt till att anställda tjänstemän inom PA får ut sina löner. Direktstödet via Pegase tillsammans med andra givare är också en förutsättning för att det statsbyggande målet ska kunna nås.

I ett direktstöd till Palestinska myndigheten av den här storleken finns alltid en risk för korruption samt att biståndsmedel går till Hamas. Av den anledningen har Sida valt att kanalisera stödet via PEGASE som arbetar med en rigorös styrning och kontroll av löneutbetalningar och lönelistor för att garantera att medlen används rätt och inte går till medlemmar i terrorlistade organisationer.

3.6 Humanitärt stöd

Sidas humanitära stöd till de palestinska områdena under 2010 uppgår till 129 MSEK och innefattar stöd till nio insatser via åtta organisationer. Sida stödjer organisationer främst genom den s.k. CAP processen³⁰ där stödet går till livsmedel, jordbruksstöd, arbetstillfällen, hälso- och sjukvård, utbildning, vatten och sanitet, rättshjälp och minröjning. En betydande utmaning för det humanitära biståndet samt för återuppbyggnaden i Gaza, är de israeliska restriktionerna för införsel av material, något som också Sverige lyfter och betonar i den politiska dialogen med den israeliska administrationen vilket sker i nära samarbete med vår ambassad i Tel Aviv. Inom ramen för det humanitära stödet och det svenska fokuset kring statsbyggande har frågan kring transition lyfts fram under innevarande rapporteringsperiod. Det finns nu långtgående planer för hur utvecklingssamarbetet skall mer aktivt gå in i de områden som av 'tradition' legat på det humanitära aktörerna, utgångspunkterna för detta resonemang är faställt i den strategi som EU-kretsen antagit för arbete i de s.k. område C, östra Jerusalem och seam-zones. Ett arbete som Sverige och Sida tagit initiativet till och varit med och drivit samt formulerat inom EU.

4. BISTÅNDEEFFEKTIVITET

Biståndseffektivitetsmål(en)/ processmål(en) i strategin är:

- Biståndet ska under strategiperioden effektiviseras och övergå till att huvudsakligen kanaliseras genom programstöd, ökat direktstöd och koncentreras till färre områden.
- Givarsamordningen ska förbättras och samfinansiering med andra givare ska öka, särskilt EU-kommissionen (KOM), Världsbanken (VB) och FN.
- Sveriges insatser ska även fortsatt i hög grad komplettera det bistånd som lämnas via EU-kommissionen.
- Det palestinska strategiska ledarskapet ska stärkas och det palestinska ägarskapet för utvecklingsprogram och insatser ska öka.
- Samverkan mellan det långsiktiga utvecklingssamarbete och det humanitära biståndet ska öka.

Sida arbetar ständigt för att ytterligare öka andelen programstöd inom alla sektorer. Under 2011 har antalet insatser minskat från 53(2010) till 47 och medianavtalsvolymen har ökat från 23,8 till 27,8 MSEK. Givarsamordningen är ständigt pågående genom de olika sektorarbetsgrupper och givarkonsortier där Sverige är medlem. En utmaning är de olika givarnas egna politiska direktiv från sina hemländer i den starkt politiserade miljön vilket naturligtvis försvårar arbetet och kräver intensiv givardialog för att föra utvecklingen framåt mot bättre samordning. Hänsyn till EU-kommissionens stöd tas i all strategisk planering av portföljen och stärkandet av det palestinska ägarskapet är en viktig fortlöpande del av arbetet inom alla sektorer och i synnerhet i arbetet inom sektorn demokratiskt statsbyggande.

Det svenska långsiktiga utvecklingssamarbetet och det humanitära biståndet i de palestinska områdena är nära sammanlänkat (jämför även sektionen ovan kring humanitärt bistånd). Under 2011 har biståndssektionen på GK arbetat aktivt för att öka fokus på område C och i områdena längs muren, samt östra Jerusalem dit hittills i huvudsak enbart humanitärt bistånd har nått³¹. Syftet är att synliggöra behoven i dessa områden, men också att om möjligt genom transition till utvecklingsbistånd säkerställa dessa humanitära insatser för att möta behoven. Detta metodiska arbete har under rapporteringsperioden medfört ett förhållandevis stort avtryck bland hela givarsamfundet, som exempel kan anföras EUs lokala biståndsstrategi som nu tar sitt avstamp utifrån denna beskrivna strategiska ansats. Därmed har Sverige inte bara bidragit till att förändra det egna svenska perspektivet men även EU-27 samt flera andra andra givarländer, inklusive FN-systemet mfl.

5. DIALOGFRÅGOR

Övergripande dialogfrågor enligt strategin är:

- att lyfta fram fattiga människors situation samt MR. Särskilt kvinnor, barn samt utsatta grupper bör uppmärksammas.

- dialogen ska också riktas in på motverkande av korruption och motverkande av en permanent uppdelning av de palestinska områdena

Genom att särskilt lyfta fram palestiniernas situation område C och områdena utmed muren i EU-kretsen och med svenska partners, har Sverige aktivt drivit frågan om fattiga flickor, pojkar, kvinnors och mäns situation i dessa områden (bl.a. i enlighet med SR 1325). Sida tog fram utkastet till den gemensamma EU -rapporten om område C som sedan antagits av den lokala EU-kretsen med femton rekommendationer för hur biståndet kan effektiviseras och utvecklas, rapporten har skickats till EAS och väntas tas upp i rådsarbetsgruppen MAMAR. Sverige har som beskrivits ovan också varit drivande i utarbetandet av en gemensam lokal EU-strategi som nu är under färdigställande och väntas antas under hösten 2011. Dialogen om korruption är ständigt pågående, liksom motverkandet av en permanent uppdelning av de palestinska områdena. Dialogen har förts på teknisk nivå men är planerad att genomföras på politisk nivå i november 2011.

6. DE TRE TEMATISKA PRIORITERINGARNA

Klimat och miljö har varit en viktig del av arbetet med utformandet av den palestinska utvecklingsplanen PNP³². Sverige har haft delat ordförandeskap tillsammans med palestinska miljömyndigheten, EQA³³ i sektorarbetsgruppen för miljö och drivit frågan med palestinska myndigheten och andra givare. Bland annat har det resulterat i att även till exempel finans-, vatten-, justitie- och utbildningsministerierna samt kommunministeriet måste inkluderas i dialogen. En strategi för miljöarbete är utarbetad och ett konkret resultat som Sverige har bidragit till är att EQA nu tar fram en handlingsplan för att implementera miljöstrategin tillsammans med UNDP³⁴. Ytterligare ett resultat på svenskt påverkansarbete inom miljö är i stödet till EQA via UNDP som nu kommer att arbeta med en kartläggning av hur tillsynen av miljöhantering sköts av EQA³⁵.

Jämställdhet utgör en viktig del i allt utvecklingssamarbete i de palestinska områdena. Jämställdhet är en komponent per se i arbetet med mänskliga rättigheter och demokrati, inte minst genom direktstöd till palestinska kvinnorrättsorganisationer genom svenska Kvinna till Kvinna (som särskilt fokuserar sitt arbete kring SR 1325 och SGBV-frågor). Inom ramen för stödet till den palestinska oberoende kommissionen för mänskliga rättigheter, ICHR, har Sverige tillsammans med övriga givare drivit frågan om jämställdhet vilket har resulterat i att ICHR gör en särskild satsning under kommande strategiperiod. Jämställdhet är också en viktig komponent inom sektorn för att främja fredsprocessen och fredsbyggande. I dialoginsatser där gräsrotsorganisationer är fokus har kvinnors deltagande utgjort en stor del³⁶. Inom infrastruktur och stödet till kommunutveckling, MDLF, har Sverige arbetat för att få in jämställdhet

redan i planeringsstadiet av projekten. Ännu så länge handlar det om att få in fler kvinnors deltagande i planering och genomförande av projekt. En utmaning är att män är i dominans inom sektorn infrastruktur och samhällsbygge, varför män blir en särskilt viktig målgrupp i arbetet med jämställdhet för att vända utvecklingen³⁷.

Mänskliga rättigheter och demokrati utgör en naturlig del av portföljen i egenskap av egen sektor inom strategin och omfattar samtliga fokusområden.³⁸ Det är också en naturlig del av sektorn för att främja fredsprocessen och fredsbyggande. Som tillägg till tidigare presenterade resultat kan nämnas att den palestinska oberoende kommissionen för mänskliga rättigheter genom uppföljning av inkomna klagomål bl a bidragit till att fångar tillåtits besök från anhöriga, att säkerhetsinstitutioner lämnat tillbaka olagligt beslagtagna pass och annan dokumentation och att folk fått rättelse vad gäller medicinsk behandling. Dessutom har kommissionen genom fortsatt utbildning av ytterligare ett 15-tal ministerier bidragit till ökad kompetens och förbättrade system för ansvarsutkrävande.³⁹

7. DE TVÅ PERSPEKTIVEN

Det mångdimensionella fattigdomsbegreppet utgör utgångspunkten i strategin i bemärkelsen att den palestinska befolkningen lever under ockupation och är nekad statsbildning. Särskilt fokus på fattiga och marginaliserade grupper görs i identifiering, analys och utformning av insatser. Som ett exempel kan nämnas en ökad ansträngning att inkludera Gaza i insatserna där så är möjligt, samt det sista årets ökade fokus på Östra Jerusalem och område C i de ockuperade områdena⁴⁰. Rättighetsperspektivet appliceras på samma sätt. Riktat stöd ges särskilt till MR-organisationer. Fokus ligger på att stärka organisationer och individer att bli aktiva aktörer som kan påverka utvecklingen och utkräva sina rättigheter och ansvar från beslutsfattare, att synliggöra diskriminerade grupper med fokus på barn, kvinnor och funktionshindrade och öka det demokratiska deltagandet i samhället. Ett konkret exempel är stödet till Diakonia där funktionshindrade kvinnor involverats i mikrofinansieringsprojekt och därmed fått samma ekonomiska möjligheter som andra kvinnor och att flera lokala organisationer i större utsträckning inkluderat funktionshindrade och tagit hänsyn till deras behov⁴¹.

8. DEN KONTEXTUELLA RAMEN

Situationen är i princip oförändrad jämfört med den för ett år sedan när strategirapporten för 2010 skrevs och i rådande mycket osäkra politiska läge är det svårt att förutse den kommande händelseutvecklingen. Den avstannade fredsprocessen har legat som ett hinder för att de svenska strategimålen för fredsbyggande. Statsbyggandet har rönt framgångar, vilket konstaterats av AHLC. Däremot råder uppenbara brister avseende statsbyggandet i område C, Gaza, Östra Jerusalem och de områden som ligger utmed separationsbarrären. Den intra-palestinska konflikten har

förvisso tagit ett steg framåt i och med det försoningsavtal som Fatah och Hamas tecknade i Kairo i maj i år, men inga praktiska resultat har ännu uppnåtts. Genomförandet av insatser fördröjs och fördyras avsevärt p.g.a. ockupationen och dess restriktioner. Utvecklingen på MR-området på Västbanken och i Gaza är en källa till stor oro. Den alltmer bristande demokratiska legitimiteten för PLO/PA är en ytterligare källa till oro och anleda till felaktiga prioriteringsbeslut som i sin tur kan påverka genomförandet på insatsnivå. Konsekvenserna av det palestinska agerandet i FN är synnerligen svåröverblickbara. Förutsättningarna för fredsprocessen samt den politiska stabiliteten i området kan snabbt komma att ändras.

Källhänvisning

¹ De palestinska områden som är under full israelisk kontroll

² Stödet till civila samhällen är integrerat i sektorerna ovan

³ Civil Society Dialogue in the West Bank and Gaza, Final report

⁴ Final report, Evaluation of the Olof Pelme International Centre's project "Civil Society Dialogue in the West Bank and Gaza"

⁵ Hamas var inte en formell del av nätverket, men närvarade vid de så kallade rundabordsamtalen som utgjorde en del av projektet.

⁶ sid 21f, Civil Society Dialogue in the West Bank and Gaza 2009 – 2010 Final report, April 2011

⁷ Se också bedömning av sektormålet för demokratiskt samhällsbyggande

⁸ Se också Sidas bedömningsunderlag för ny samarbetsstrategi med Västbanken och Gaza, mars 2011. Sid 15f samt 26

⁹ 71% till PMRS och 16% till GCMHP

¹⁰ PGS 2010 annual report

¹¹ Review of Sida's support to PMRS and GMHPS through PGS genomförd i november 2010 av Nordic Consulting Group.

¹² Fall som hittills tagits om hand i dessa kliniker handlar bl.a. om kvinnors rättigheter, familjerätt (inklusive rätten till arv), funktionshindrades rättigheter och arbetsrätt.

¹³ Med nuvarande regler kan palestinier misstänkta för ej säkerhetsrelaterade brott hållas i åtta dagar, medan israeler endast kan hållas i 24 timmar.

¹⁴ Se stödet till Palestinian Business Forum sid 3.

¹⁵ MDP- Municipal Development Program administrerat via Municipal Development and Lending Funds, MDLF.

¹⁶ The MDP has a three stage objectives: a sector level objective to improve municipal creditworthiness; a program level objective to assist municipalities in providing better coverage and improved quality of services, and a phase1 objective (currently under implementation) to improve municipal management practices for better transparency.

¹⁷ Beslut om ytterligare medel för fortsatt verksamheten under pågående fas 1, cykel 2 togs augusti 2011, ny totalt 65,0 MSEK.

¹⁸ Annual Report 2010, Municipal Development and Lending Funds, MDLF, Creating a Better Quality of Life for Palestinian Citizens, June 2011

---

¹⁹ World Bank Aide Memoire Mid-Term Review Mission of Financing Partners, Municipal Development Program (MDP), June, 2011.

²⁰ The donors have strongly recommended that MDLF (i) ensures that municipalities conduct social impact and risks assessments; (ii) refine its subproject evaluation checklist to emphasize the criteria "participation" for evaluating the adequacy of municipal social impact assessments and risk assessments; (iii) train municipalities and MDLF staff on risk assessment; re-evaluate the social.; (iv) clarify social issues in the LTC ToRs; (vi) increase site visits for cycle 2 subproject approval, (vii) increased monitoring, and facilitation of focus groups; (viii) monitor the integrity of the SDIP process to encourage sub-project diversification. (Aide Memoire, June 2011).

²¹ Riwaq och CCHP avtal förlängs t.o.m. 2012-06-30 ytterligare medel 2011: 12,5 MSEK

²² De fyra organisationerna är:

1. The Center for Cultural Heritage Preservation (CCHP) – Bethlehem
2. The Hebron Rehabilitation Committee (HRC)
3. The Old City of Jerusalem Revitalization Program (OCJRP) - The Welfare Association
4. Riwaq- Center for Architectural Conservation- Ramallah

²³ RIWAQ; Welfare OCJRP; Center for Cultural Heritage Preservation, Progress Reports, August 2010 - August 2011

²⁴ ibid

²⁵ Local Development through the rehabilitation and revitalization of the historic environment in Palestine. Joint grant application. Four CHOs Jerusalem, Bethlehem, Ramallah, Hebron, rural Pelestenian localities, and Gaza Strip. Aug. 2011.

²⁶ Göran Tannerfeldt & Göran Rosenberg., Facts on The Ground, A review of Sida's support to historic environment preservation n the occupied Palestenian territories. February, 2011.

²⁷ Northern Gaza Emergency Treatment Plant – NGEST

²⁸ Aide Memoire, West Bank and Gaza World Bank Water Sector Mission, North Gaza Emergency Sewage Treatment, 3 – 16 April, 2011; Palestinian Water Authority, PMU-Gaza, North Gaza Emergency Sewage Treatment Plant (NGEST), Construction of NGWWTP, Summary Progress report up to June 30, 2011

²⁹ Sweden co-chairs the Environment Sector Working Group along with the Palestinian Environment Quality Authority, EQA and UNDP as technical advisors.

³⁰ UNWRA, OCHA, UNICEF, Svenska Kyrkan, Kooperation Utan Gränser, Islamic Relief och Diakonia. Utanför CAP processen stödjer Sida humanitära projekt via ICRC och Svenska Röda Korset.

³¹ Bedömningsunderlag för ny samarbetsstrategi med Västbanken/Gaza, sid 26f

³² Palestinian National Plan, presenterad i mars 2011

³³ Environment Quality Authority

³⁴ EQA Report for AHLC for period (1march-31 August 2011), sid1

³⁵ Capacity Assessment of EQA, UNDP, Assessing EQA Capacities, June 2011, english summary

³⁶ Civil Society Dialogue in the West Bank and Gaza. Final report, april 2011

³⁷ Annual report 2010, MDLF, Creating a better quality of life for Palestinian citizens, June 2011; World Bank, Aide Memoire Mid-Term Review of Financing partners, Municipal Development Program (MDP) June 2011

³⁸ Civila och politiska rättigheter, demokratiska institutioner och processer samt aktörer för demokratisering.

³⁹ ICHR annual report Jan-December 2010

⁴⁰ Det av de ockuperade områdena som är under full israelisk kontroll

⁴¹ Diakonia/NAD rehabilitation programme West Bank and Gaza, annual report 2010